

Asia: VN/18505/2021

Hallituksen esitys eduskunnalle digitaalista henkilöllisyyttä koskevaksi lainsäädännöksi

Kommentit esityksen tavoitteista ja ehdotetuista ratkaisuista yleisesti

Kommentit yleisesti esityksen tavoitteista ja ehdotetuista ratkaisuista

EETU ry yhtyy esityksen sisällön henkeen. Kannatamme digitaalisen henkilöllisyyden käyttöönottoa, koska se voi tuoda selkoa paitsi vahvan tunnistautumisen palveluihin, myös lisääntyvään määrään verkossa tapahtuvia kirjautumisia. Huomautamme kuitenkin esityksen ongelmallisuudesta etenkin tehdyn esteettömyysarvioinnin suhteen.

Kommentit digitaalisesta henkilöllisyystodistuksesta

Digitaalisella henkilöllisyystodistuksella on mahdollista sujuvoittaa asiointia, jossa tunnistautuminen on tarpeellista. Se myös vähentää mahdollisuutta asiakirjaväärennöksiin etenkin vahvan tunnistautumisen tilanteissa.

Digitaalisen henkilöllisyystodistuksen tulisi olla maksuton itsessään myös tilanteessa, jossa henkilö ei hae sitä passin tai henkilökortin yhteyteen.

Henkilöllisyyden todistaminen tapahtuu tälläkin hetkellä sähköisessä asiointissa niin monella tapaa, ettei maksullisuus saisi olla esteenä tunnistautumisen mahdollisuudelle. Lakiesityksessä esitetään, että tunnistautuminen olisi palvelujen tarjoajille maksutonta, joten sen tulisi olla myös palvelujen käyttäjälle myös ensitunnistamisen jälkeen maksutonta.

Esityksen mukaisen ehdotuksen mainitaan esityksen sivulla 38 mainitaan, että “Ehdotuksen arvioidaan edistävän kansalaisten yhdenvertaista asemaa yhteiskunnassa, vaikka käytännössä kansalaisten mahdollisuudet käyttää digitaalista henkilöllisyystodistusta voivat olla erilaisia johtuen ratkaisun käyttämiseen liittyvistä vaatimuksista sekä taloudellisista tai henkilön fyysisistä toimintaedellytyksistä johtuvista syistä.” EETU ry huomauttaa, että edelleen on olemassa juuri esteellisyyttä ja epätasa-arvoa digitaalisten ratkaisujen käyttöasteessa ja -mahdollisuudessa perustuen käyttäjän valmiuksiin ja mahdollisuuksiin käyttää hänelle vierasta ja uutta teknologiaa. Tämä esitys tunnistaa tämän ongelman, muttei usko sen lisäävän epätasa-arvoa, muttei myöskään anna tälle arviolle riittävää perustetta.

Nykyisellään esimerkiksi vanhimpien ikäluokkien keskuudessa on iso määrä ihmisiä, joille digitaalisen teknologian käyttö on edelleen vierasta ja ajoittain jopa mahdotonta. Esityksessä mainitaan, että “suurin” osa laitteista sisältää mahdollisuuksia tehdä käyttämisestä esteettömämpää. Valitettavasti EETU ry:ssä emme pidä “suurinta” osaa riittävänä määränä, kun puhutaan luotettavasta tunnistautumisen elintärkeänä teknologisenä elementtinä.

Eläkeliiton +60-barometrin mukaan (Yli 60-vuotiaiden hyvinvointi ja arki 2021, Eläkeliitto ja Tutkimustie Oy) digitalisaatio syrjäyttää kaikkein ikääntyneimpiä. Yli 40 prosentilla tutkimukseen osallistuneista on jäänyt jopa joitakin viranomaispalveluita käyttämättä, koska asiointi on digitaalista. Vain puolet vastanneista on onnistunut täyttämään veroilmoituksen ja tarkistamaan oman veroehdotuksensa digitaalisesti. Yli puolet vastanneista kertoi tarvitsevänsä apua digitaalisten palvelujen käytössä, mutta kaikille ei ole apua tarjolla.

Esityksessä mainitaan, että etenkin siirtymävaiheessa on riskinä, että joillekin

kansanryhmille tulee olemaan haasteena uuden teknologian selkeä omaksuminen. Esitys mainitsee, että tätä riskiä voidaan hallita esimerkiksi viestinnällisin keinoin. Emme pidä tätä kuitenkaan riittävänä vakuutuksena asiointin sujuvuudesta. Korostamme myös sitä, että nykyisellään etenkin viranomaisten kanssa asioidessa jopa käyntiasiointi voi aiheuttaa haasteita kenelle tahansa, riippumatta teknologisten taitojen tasosta. Emme voi sallia, että tunnistautumisen suhteen Suomessa oltaisiin valmiita hyväksymään joidenkin kansalaisten putoaminen uudistuksen ulkopuolelle.

Ymmärrämme tarpeen ja tahdon uudistukselle, mutta tiedostamme merkittävässä määrin sen selkeät puutteet yhdenvertaisuuden näkökulmasta.

Kommentit ulkomaalaisen digitaalisesta asiointivälineestä

-

Kommentit luonnollisen henkilön tunnistusvälineestä

Korvaavana tapana digitaaliselle henkilöllisyystodistukselle esitetään luonnollisen henkilön tunnistusvälinettä. Ehdotamme, että tämän ratkaisun tulee olla maksuton käyttäjälle. Samoin myös sen käyttöä tulee korostaa palvelutarjoajien keskuudessa, jotta mitään palvelua ei tarjota tarpeettoman ensisijaisesti vain digitaalista henkilöllisyyttä käyttäville henkilöille.

Kommentit ehdotetusta toimintamallista ja viranomaisten tehtävistä palveluiden tuottajina

-

Esitysluonnokseen sisältyvät säädösehdotukset ja niiden perustelut

Kommentit hallituksen esityksen luonnoksesta sekä esitetystä sääntelystä yleisesti

-

Kommentit ehdotuksesta Digi- ja väestötietoviraston digitaalisen henkilöllisyyden palveluista annettavaksi laiksi

-

Kommentit ehdotuksesta digitaalisesta henkilöllisyystodistuksesta annettavaksi laiksi

-

Kommentit muuhun ehdotettavaan lainsäädäntöön

-

Kommentit henkilötietojen käsittelyä koskevista sääntelyratkaisuksista sekä tietosuojaa koskevista kysymyksistä

-

Kommentit esityksen perustuslakia ja säätämisyjärjestystä koskevista kysymyksistä

-

Kommentit esityksessä esitetystä alustavasta kilpailuoikeudellisesta arviosta

-

Kommentit muista esitykseen ja sen valmisteluun liittyvistä oikeudellisista kysymyksistä

-

Vaikutusten arviointi

Kommentit vaikutusten arvioinnista yleisesti

-

Kommentit taloudellisista vaikutuksista

-

Kommentit vaikutuksista viranomaisten toimintaan

-

Kommentit muista yhteiskunnallisista vaikutuksista ja ympäristövaikutuksista

-

Millaisia vaikutuksia ehdotetulla sääntelyllä olisi oman organisaationne tai toimialanne näkökulmasta?

-

Kohdennetut kysymykset vaikutusten arvioinnin tarkentamiseksi jatkovalmistelun aikana (lausunnonantaja voi valita itselleen soveltuvat teemat)

Julkishallinnon toimijoita pyydetään arvioimaan, millaisia määrärahaveikutuksia (esimerkiksi järjestelmäkustannuksia tai henkilöstökustannuksia) esitetyllä lainsäädännöllä ja ratkaisulla arvioidaan olevan organisaatiossa sekä ottamaan kantaa ovatko muutokset hoidettavissa nykyisten määrärahojen puitteissa vai vaativatko ne lisämäärärahoja.

-

Kiellettyä valtiontukea ja kilpailuneutraliteettia koskevia kysymyksiä on käsitelty valmistelun aikana, mutta näitä kysymyksiä ei ole kyetty arvioimaan tyhjentävästi. Miten arvoisitte näitä kysymyksiä ja miltä osin esitettyä arviota olisi erityisesti tarkennettava? Millaisia vaikutuksia arvoitte ehdotuksilla olevan kilpailulle sekä olemassa olevien että tulevaisuudessa kehittyvien palveluiden näkökulmasta?

-

Vastaavatko suunnitellut ratkaisut asiointipalveluiden tarpeeseen?

-

Miten arvoitte ehdotusten vaikuttavan tunnistuksen hyödyntäjien toimintaan, esimerkiksi asiointipalveluiden tarjoajiin? Onko ehdotuksella vaikutuksia esimerkiksi sähköisen tunnistamisen käyttöön, liiketoiminnan kannattavuuteen tai investointien tarpeeseen?

-

Millaisia teknisiä toteutuksia tai hankintoja digitaalisen henkilöllisyystodistuksen ja/tai ulkomaalaisen digitaalisen asiointivälineen hyödyntäminen osaltanne tai toimialallanne edellyttäisi sähköisessä ja/tai käyntiasioinnissa? Miten tämä vertautuu tunnistuspalveluiden ostoon luottamusverkoston toimijoilta?

-

Mitä vaikutuksia digitaalisen henkilöllisyystodistuksen ja/tai ulkomaalaisen digitaalisen asiointivälineen tarjoamisella yksityisen sektorin käyttöön on nykyiseen tunnistuspalveluiden hankintaan luottamusverkoston palveluntarjoajilta?

-

Onko esityksellä vaikutuksia uusien yksityisen sektorin tunnistusvälineiden tai -palveluiden tarjonnan syntymiseen luottamusverkostossa tai sen ulkopuolella?

-

Millä tavoin arvoitte esitettyjen ratkaisujen vaikuttavan nykyisten vahvan sähköisen tunnistamisen palveluntarjoajien liiketoimintaan? Onko tähän vaikutusta sillä, missä määrin ja kuinka kauan palveluntarjoajille maksettaisiin tunnistustapahtumista julkisen sektorin palveluihin tai sillä, onko digitaalinen henkilöllisyystodistus luottamusverkostotoimijoiden hyödynnettävissä maksutta?

-

Millä tavoin arvoitte ehdotusten vaikuttavan ulkomaisiin yrityksiin ja asiointipalveluihin?

-

Miten esitetyt ratkaisut ja ehdotettava sääntely vastaavat erityisryhmien tarpeisiin erilaisissa asiointitilanteissa? Onko yhdenvertaisuus otettu riittävästi huomioon?

Huomautamme samaa kuin edellä tässä lausunnossa, että emme pidä "suurinta" osaa riittävänä määränä laitteiden esteettömydessä, kun puhutaan luotettavasta tunnistautumisesta elintärkeänä teknologisenä elementtinä.

Sekä digitaalisen henkilöllisyystodistuksen että luonnollisen henkilön tunnistusvälineen tulee toimia samantarvoisesti ja saumattomasti kaikilla tunnistautumista vaativilla alustoilla ja palveluntarjoajilla. Digitaaliselle tunnistautumiselle vaihtoehdon turvaaminen on ihmisoikeuskysymys. Kyseessä ovat osallisuuden ja oikeusturvan toteutumisen kannalta välttämättömät palvelut, kuten esimerkiksi sosiaali- ja terveystalvet, Kela-asiointi, verotukseen liittyvä asiointi sekä asiointi poliisilla ja pankeissa

Arvioitko, että hankkeessa esitetty ratkaisu parantaa alle 15-vuotiaiden mahdollisuuksia sähköiseen asiointiin? Mahdollistavatko ratkaisut sen, että asiointipalvelut voivat halutessaan huomioida palvelussaan henkilön iän? Onko alaikäisten asiointimahdollisuuksien mahdollisella laajenemisella vaikutuksia asiointipalveluiden tuottamiseen?

-

Millä tavoin arvioitte, että esitys vaikuttaa ulkomaalaisten henkilöiden mahdollisuuksiin käyttää asiointipalveluita Suomessa tai ennen maahan saapumista? Millaisia vaikutuksia esityksellä on työntekijöiden liikkuvuuteen?

-

Onko tietoturvaluusuuuua ja tietosuojaa koskevat kysymykset mielestänne otettu riittävästi huomioon esitetyissä ratkaisuissa ja ehdotetussa sääntelyssä?

-

Muut kommentit

Digitaalinen tunnistautuminen koskettaa yhä enemmän myös yhdistyksiä, ja uudistus voi aiheuttaa hallinnollista taakkaa etenkin pienille yhdistyksille. Viranomaisasioinnin ja se edellyttämän tunnistautumisen valtuutuksineen tulee olla vaivatonta myös pienen yhdistyksen satunnaisen asioinnin näkökulmasta.

Tunnistautumisessa on myös otettava huomioon esimerkiksi se, että monissa yhdistyksissä nimenkirjoittajia on kaksi yhdessä. Digitaalisen henkilöllisyystodistuksen ja luonnollisen henkilön tunnistusvälineen tulee toimia

tässäkin yhteydessä saumattomasti yhdessä

Kivinen Eero
Eläkeläisliittojen etujärjestö EETU ry